

Från delar till helhet

- En reform för samordnade,
behovsanpassade och
personcentrerade insatser för
personer med samsjuklighet

Zophia Mellgren

Brukarkraft 23 januari 2025

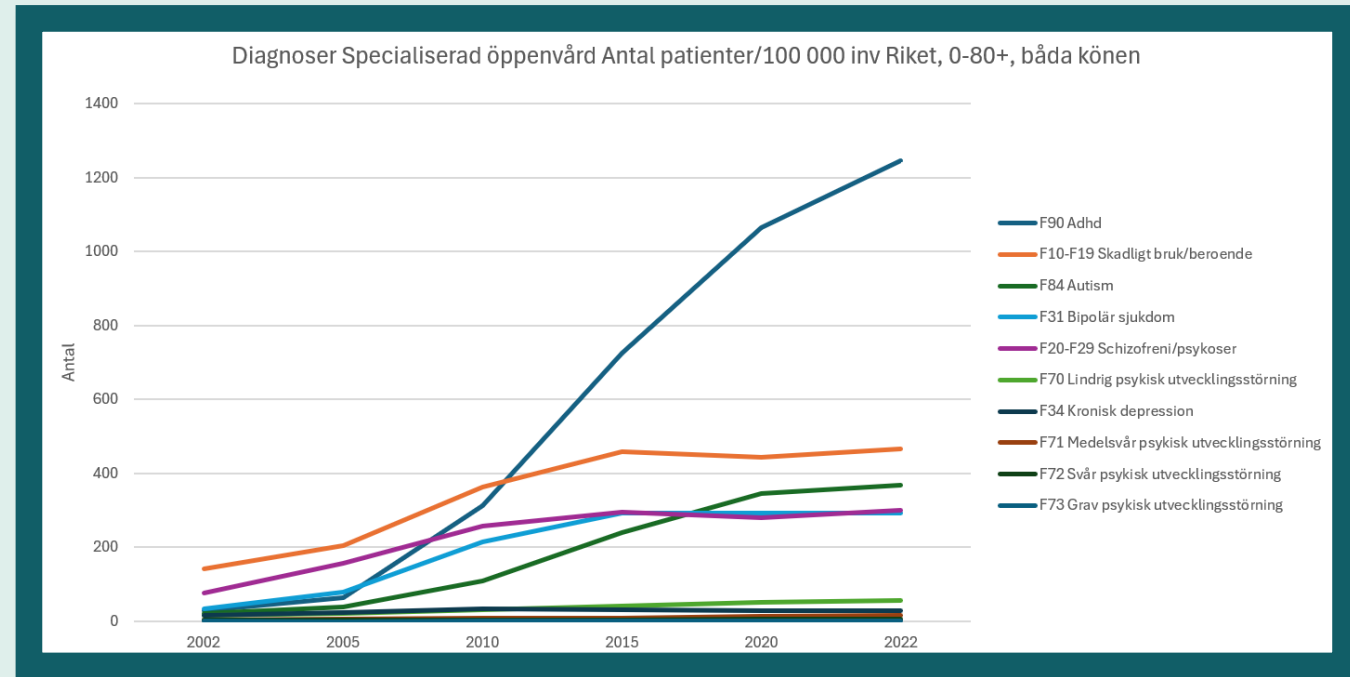
Mötet med ett komplext system

Psykiatriska diagnoser öppenvård 2002-2022

- Antal patienter/
100 000 invånare
- Riket
- Alla åldrar
- Båda könen

Källa: Socialstyrelsens
statistikdatabas

Diagnos	2002	2005	2010	2015	2020	2022
F90 Adhd	29	65	312	726	1064	1245
F10-F19 Skadligt bruk/beroende	142	205	362	460	443	465
F84 Autism	21	37	109	240	344	367
F31 Bipolär sjukdom	35	80	214	292	292	293
F20-F29 Schizofreni/psykoser	76	157	258	294	279	301
F70 Lindrig psykisk utvecklingsstörning	15	21	31	42	52	55
F34 Kronisk depression	15	22	34	31	27	27
F71 Medelsvår psykisk utvecklingsstörning	4	6	7	9	13	15
F72 Svår psykisk utvecklingsstörning	2	2	3	3	5	5
F73 Grav psykisk utvecklingsstörning	1	1	1	1	1	1

Vi kan bättre!

Kunskapsbaserad narkotikapolitik
med liv och hälsa i fokus
SOU 2023:62

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Narkotikautredningen

[SOU 2023:62](#)

Målbilder ur användarperspektiv för vård och stöd till personer som använder narkotika

1. Tidig hjälp och stöd för att förebygga användning av narkotika
2. Återkommande information och lättillgänglig vård och stöd när jag själv är motiverad
3. Tillgång till behandling och möjlighet att välja utifrån det som passar mig
4. Stöd och vård som hänger ihop som en helhet och uppföljning och fortsatt stöd efter avslutade insatser
5. Att bli välkommen till stöd och vård och få hjälp trots återfall eller fortsatt användning av narkotika
6. Bli lyssnad på, behandlad med respekt och fokus på att bli stärkt i min egen förmåga
7. Boende, en fungerande vardag och ett meningsfullt sammanhang och sysselsättning
8. Tillitsfulla relationer och långvariga kontakter inom vård, stöd och behandling
9. Att vård- och stödaktörer lyssnar på, involverar och ger stöd till närstående och anhöriga

Narkotikautredningen

Från delar till helhet

En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet

DELRETNANDE AV
SAMORDNADHETSPROJEKTET

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

[SOU 2021:93](#)

Från delar till helhet

"Stärksäkerhet" när det gäller omvårdning och personcentrerade insatser

DELRETNANDE AV
STÄRKSÄKERHETSREKONSTRUKTIONEN

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

[SOU 2023:5](#)

Målbilder för vård och stöd ur ett patient- och brukarperspektiv

Tidig hjälp med psykisk ohälsa och skadligt bruk	Bli lyssnad på, få förståelse och bli behandlad med samma respekt som andra
Stöd och vård som är lätt att hitta, komma i kontakt med och som är tillgänglig när jag behöver den	Bli stärkt i min egen förmåga att hantera min situation och ha inflytande över min vård och omsorg
Tillgång till fungerande behandling och möjlighet att välja utifrån det som passar mig	En fungerande vardag och ett meningsfullt sammanhang
Stöd och vård som hänger ihop som en helhet	En person som jag kan lita på och som följer med i hela processen
Inte bli utestängd från stöd och vård och få hjälp med både beroende och psykisk ohälsa	Att vården och omsorgen lyssnar på, involverar och ger stöd till mitt nätverk

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Makt inflytande och stigma

- Att **begreppen *skadligt bruk eller beroende* ska användas** både i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen med tillhörande författningar, **istället för begreppet *missbruk*.**
- **Metoder** som stödjer individers delaktighet och inflytande behöver **utvecklas och stödjas.**
- Det krävs fortsatt utveckling för att **stärka gruppens inflytande och minska stigmatisering.** Program mot stigmatisering (FHM och SoS tillsammans).
- **Tillgång till oberoende stödfunktioner** behöver öka. Tex personligt ombud.

Målbilder för vård och stöd ur ett patient- och brukarperspektiv

Tidig hjälp med psykisk ohälsa och skadligt bruk

Bli lyssnad på, få förståelse och bli behandlad med samma respekt som andra

Stöd och vård som är lätt att hitta, komma i kontakt med och som är tillgänglig när jag behöver den

Bli stärkt i min egen förmåga att hantera min situation och ha inflytande över min vård och omsorg

Tillgång till fungerande behandling och möjlighet att välja utifrån det som passar mig

En fungerande vardag och ett meningsfullt sammanhang

Stöd och vård som hänger ihop som en helhet

En person som jag kan lita på och som följer med i hela processen

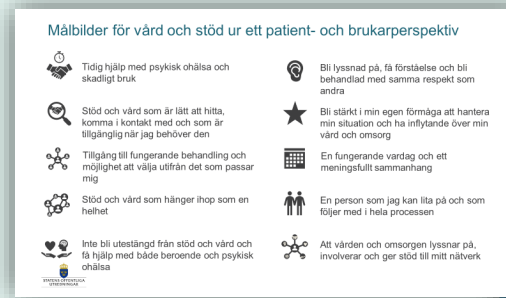

Inte bli utestängd från stöd och vård och få hjälp med både beroende och psykisk ohälsa

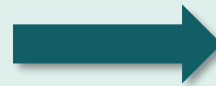

Att vården och omsorgen lyssnar på, involverar och ger stöd till mitt nätverk

Nära vård en fokusflyttning... stämmer väl överens med målbilderna

Organisation

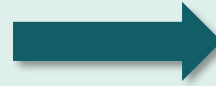
Person och relation

Passiv mottagare

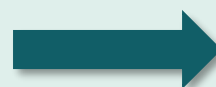
Aktiv medskapare

Reaktiv

Proaktiv och hälsofrämjande

Isolerade vård och omsorgsinsatser

Sammanhållet utifrån personens fokus

Många säger samma sak...

Nära vård

- Förebyggande, hälsofrämjande och proaktivt – för att ge stöd tidigt
- Bidra till jämlik hälsa, trygghet och självständighet
- Utgår från individuella förutsättningar och behov
- Samordning och samverkande insatser

Nya SoL

- Socialtjänsten ska arbeta förebyggande
- Socialtjänst och insatser ska vara lättillgängliga
- Ökat inflytande över vilka insatser man är i behov av och när.
- Samordning/samverkan mellan kommuner

Samsjuklighetsutredningen

- Tidig hjälp med skadligt bruk och psykisk ohälsa
- Stöd och vård som är lätt att hitta när man behöver den.
- Stöd som stärker individen och tar hänsyn till dennes situation och nätverk.
- Nya uppdrag för kommun och region kräver samverkan och samarbete

Vad är gemensamt för dessa?

- **Nära vård och nya SoL går i samma riktning**, och ger kraft att förnya välfärden, att komma närmare människorna vi är till för.
- **Både Nära vård och nya SoL har fokus på det främjande och förebyggande** – att människor ska ha en bra hälsa och makt över sitt eget liv
- **Vi jobbar med samma invånare**. Samarbete över organisationsgränser är en förutsättning.
- **Vi har samma utmaningar**: en åldrande befolkning, ett tufft ekonomiskt läge, svårt att rekrytera
- **Vi behöver ge ett mer samordnat stöd som utgår ifrån individens behov**. Våra system är inte designade för människor med komplexa behov.

En reform med tio bärande delar

1. All behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård.

2. Behandlingen ska ges samordnat med behandling av andra psykiatriska tillstånd.

3. Sprututbyte ska utvecklas till lågröskelmottagning som alla regioner ska erbjuda.

4. Uppsökande och förebyggande insatser, social trygghet, anhörigstöd samt insatser till barn och unga ska vara fortsatt och förtydligat uppdrag för socialtjänsten.

5. Regionerna ska ta ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser på HVB.

6. En samordnad vård- och stödverksamhet för dem med stora samordningsbehov ska finnas överallt.

7. Tillgången till personliga ombud ska öka för personer med samsjuklighet.

8. Ett program för förstärkt brukarinflytande och minskad stigmatisering ska bedrivas.

9. Sammanhållen uppföljning ska ske utifrån målbilder som tagits fram tillsammans med personer med samsjuklighet och anhöriga.

10. En behovsanpassad tvångsvårdslagstiftning där hälso- och sjukvården ansvarar för tvångsvård vid skadligt bruk och beroende ska utformas.

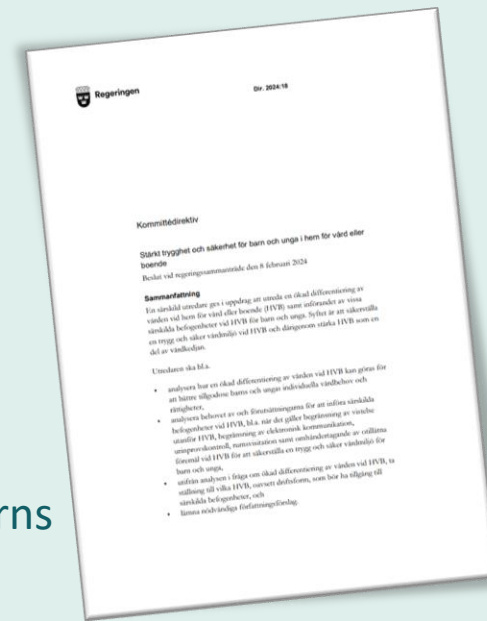
Stärkt trygghet och säkerhet för barn och unga i hem för vård eller boende

Utredaren ska bland annat:

- analysera hur en ökad differentiering av vården vid HVB kan göras för att bättre tillgodose barns och ungas individuella vårdbehov och rättigheter,
- analysera behovet av och förutsättningarna för att införa särskilda befogenheter vid HVB, bl.a. när det gäller begränsning av vistelse utanför HVB, begränsning av elektronisk kommunikation, urinprovskontroll, rumsvsitation samt omhändertagande av otillåtna föremål vid HVB för att säkerställa en trygg och säker vårdmiljö för barn och unga,
- utifrån analysen i fråga om ökad differentiering av vården vid HVB, ta ställning till vilka HVB, oavsett driftsform, som bör ha tillgång till särskilda befogenheter, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

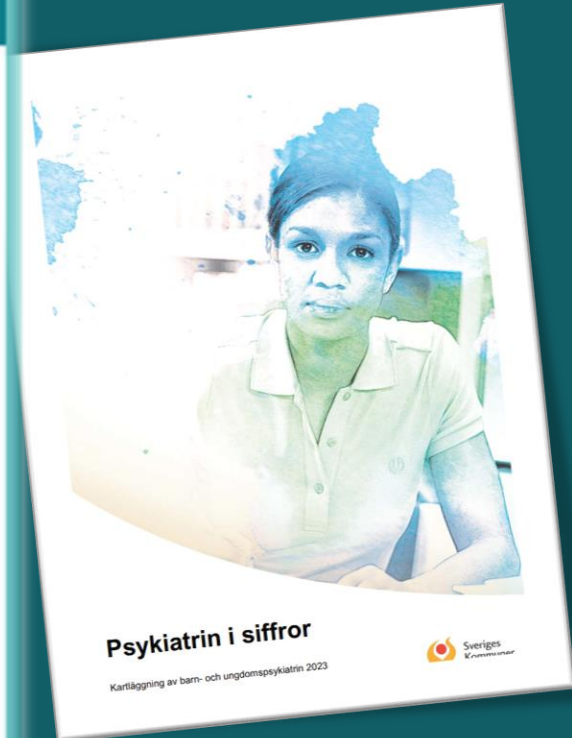
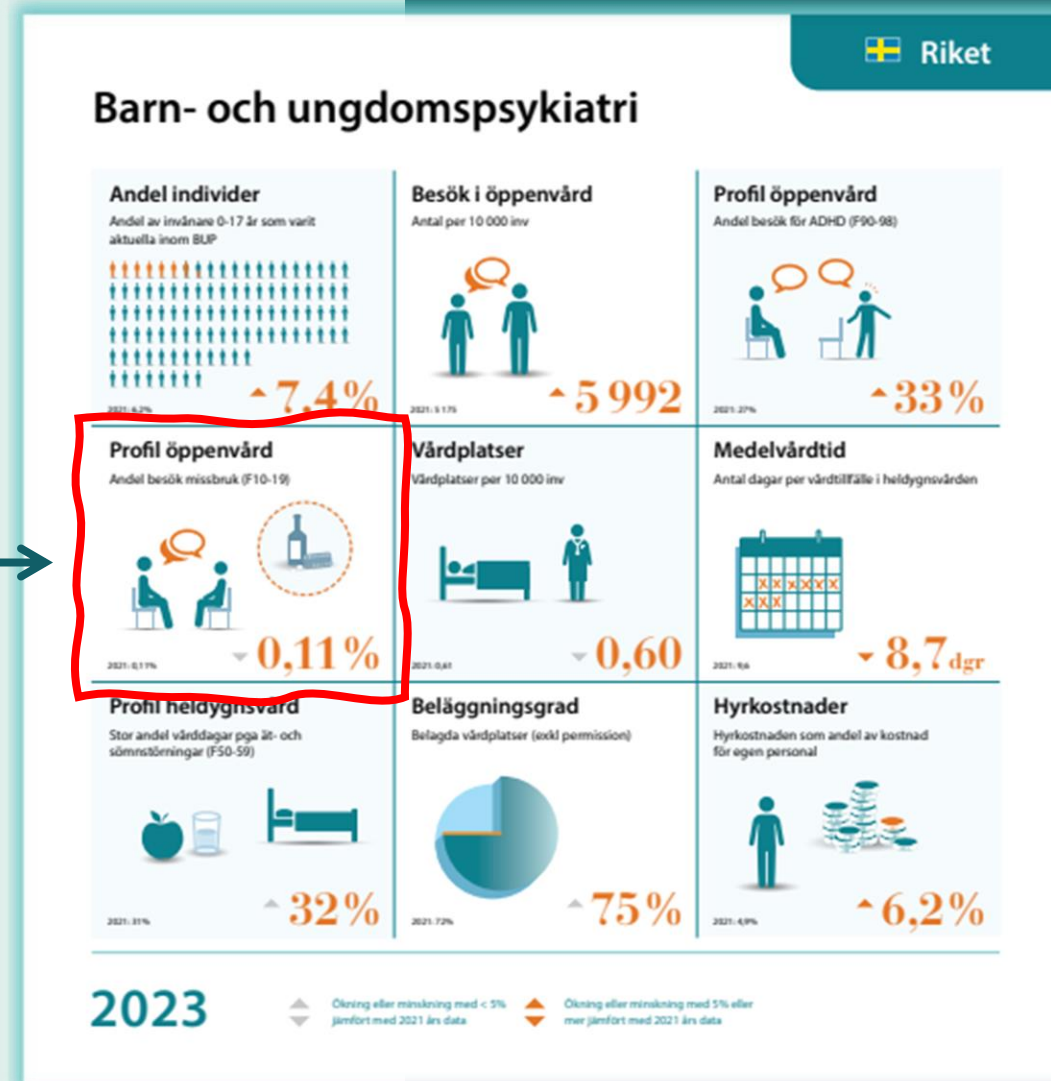
Särskild utredare: Holgersson, Stefan

Uppdraget redovisas senast den ~~9 maj 2025~~ 1 september 2025.

[Dir. 2024:18](#)

Psykiatri i siffror med fokus på beroende - BUP

Psykiatri i siffror –
BUP 2023

Vad görs idag

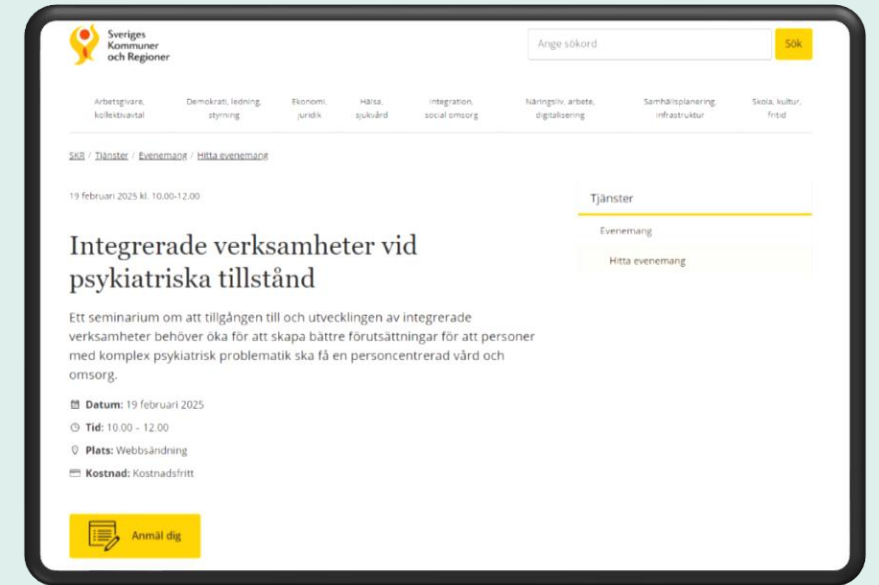
- Integrerade arbetssätt F-ACT
- Gemensamma HVB – integrerad vård
- Utveckling av Minimarior
- Mellanvårdsformer

Webbsändning Integrerade verksamheter

Under 2024 har Socialstyrelsen i nära samarbete med SKR genomfört en **kartläggning** och en **intervjustudie** av integrerade verksamheter som erbjuder vård och stödsamordning (case management) till personer med psykiatriska tillstånd, psykisk funktionsnedsättning och stora behov av insatser.

- **19 februari Kl 10.00-12.00**
- [Anmälan här](#)

Tack för uppmärksamheten!

Kontakt:

Zophia.Mellgren@skr.se

